

CERDANYOLA **DESAPAREGUDA**

L. ROISIN (ED.) / IEFIC - FONDS ROISIN

Isidre Grau - Andreu Salillas

CERDANYOLA DESAPAREGUDA

 efadós®

CERDANYOLA DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2025

© dels textos: Isidre Grau

© dels textos: Andreu Salillas

© del pròleg: Joan Francès i Farré

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció «Catalunya Desapareguda»: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:

A. T. V. (Ed.) / Fons Gabriel Escursell i Bartalet

Acrònims:

AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista
de Catalunya)

IEFC (Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya)

ISBN 978-84-19736-97-0

DL B-B-1561-2025

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

La quarta dimensió del paisatge

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Un poble jove en un municipi mil·lenari

Pàg. 13

CAPÍTOL I

Aquell poble tan llarg que va a l'Autònoma

Pàg. 109

CAPÍTOL II

De com el nucli urbà es va anar eixamplant

Pàg. 157

CAPÍTOL III

De l'entorn rural

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

LA QUARTA DIMENSIÓ DEL PAISATGE

Joan Francès i Farré, director del Museu d'Història de Cerdanyola

L'escriptora Janet Fitch diu: «la memòria és la quarta dimensió de qualsevol paisatge». Per tant, existeixen moltes visions possibles d'aquest entorn resultat de les pròpies experiències i emocions. Sovint vinclem l'evolució de l'entorn a la personal, tal vegada perquè ens fa conscients del pas del temps i ens genera, mantes vegades, un cert sentiment de nostàlgia per allò que era i ja no és.

El component íntim dels records, que no necessàriament han de ser compartits, implica una diversitat de memòries sobre un determinat objecte d'evocació. Fins i tot aquests records poden ser indirectes, allò que altres ens han explicat.

Però la memòria i la història tenen diferent significació. Aquest component vivencial i emocional que és subjectiu, parcial i que pot ser alterat o deformat, no es correspon amb el que entenem per «història». Aquesta no es fonamenta únicament en la memòria individual sinó que ho fa en la recerca de dades empíriques que han sobreviscut al passat. Això no vol dir que la història sigui necessàriament objectivable, ans al contrari, sempre serà un relat del passat incomplet, en constant revisió i interpretació.

Des de fa temps, la recerca històrica es nodreix, com si es tractés d'una font documental més, dels testimonis orals, memòries personals i reculls de tota mena de recursos que permeten aportar una visió més global de la història en la línia del que Pierre Vilar anomenava «Història Total».

La creixent globalització tendeix a reafirmar, en oposició, el que és local. En l'àmbit del territori, el concepte de ciutat com a espai públic i, per tant, com a espai compartit, es vincula a una consciència cívica basada en el sentiment de pertinença al lloc on es desenvolupa la vida comunitària.

La ciutat és, doncs, el marc d'integració de les persones i és per això que explicar-ne l'evolució té tot el sentit, tant per als locals com per als nousvinguts. Però, al final, és la pròpia experiència la que configurarà els vincles específics amb el passat i el paisatge, aquella quarta dimensió de què parlàvem.

Aquestes aportacions, com la que es presenta aquí, sovint fetes per persones interessades, col·leccionistes, etc., moguts per una inquietud personal o una vocació de servei a la comunitat, poden ser molt útils per apropar-nos al passat. Cal, doncs, agrair l'esforç dels autors per oferir-nos una obra tan útil com emotiva.

AUTORIA DESCONEGUDA / FONS EZEQUIEL GAYÀ I BELTRAN

Introducció

UN POBLE JOVE EN UN MUNICIPI MIL·LENARI

Isidre Grau Antolí i Andreu Salillas García

El 1995 celebràvem el mil·lenari de Sant Iscle, tot recordant el moment que el nom de l'ermita i el de Cerdanyola havien aparegut per primer cop en uns documents oficials. Des d'aleshores no han faltat més proves històriques d'un poble que va anar adquirint la seva identitat gràcies a un escampall de masies sorgides, i moltes de desaparegudes al llarg dels segles, tant en els boscos de Collserola com a les planes obertes al Vallès, incloent-hi un castell.

Ara bé, no és fins al 1828, després de patir els abusos de la invasió napoleònica, que els pagesos comprenen que

s'han d'agrupar per encarar la seva subsistència i adaptar-se als nous temps. És quan decideixen articular un veritable nucli urbà, amb sentit de comunitat. Devia ser fàcil decidir-ne la ubicació, ja que el vell camí de Montcada a Sant Cugat ja feia temps que servia d'eix de comunicacions. Així va néixer la Cerdanyola de Dalt, la del carrer i la plaça de Sant Ramon, la de tradició obertament pagesa.

Els temps començaven a accelerar-se i entre el 1851 i el 1856 es va crear la línia de tren de Barcelona a Terrassa, amb l'obertura de l'estació local ben a prop de la carretera entre aquestes mateixes poblacions, a tocar d'uns Quatre Cantons que esdevindrien el punt més neuràlgic. Al seu voltant es va anar expandint la Cerdanyola de

AUTORIA DESCONEGUDA / FONS GABRIEL ESCURSELL I BARTALET

UN POBLE D'ESTIUEIG

Des de finals del segle XIX, el principal creixement del poble es va fer gràcies a les torres d'estiueig, que van anar recobrint com tals de ceba aquella espina dorsal geperuda. A la pàgina anterior, una vista dels anys vint des de la futura avinguda de la Primavera, amb la Torre Fatjó i la Vil·la Celina en primer terme.

ARRAN DE BOSC

L'ermita de Santa Maria de les Feixes aviat va perdre la seva funció religiosa per passar a ser propietat privada de can Canaletes, però la seva imatge bucòlica enmig dels camps, i encerclada pels boscos, ens continua evocant el passat rural, amb els masos endinsats en la serra de Collserola.

AUTORIA DESCONEGUDA / SERVEI DE PATRIMONI - AJUNTAMENT DE Cerdanyola

Baix, popularment coneguda com «el carrer Nou», on va preponderar l'activitat comercial.

Entre els dos pols, i amb un riuet pel mig, quedava un vast espai per poblar. No va trigar gaire a guanyar-se un prestigi propi, ja que, a les darreres dècades del segle XIX, la burgesia barcelonina el va valorar com el lloc adient per fer-s'hi torres d'estiueig i s'estengué la fama que s'hi respirava aire net i s'hi gaudia de bones aigües. Per aquesta via, el nou centre va esdevenir un niu de carrers radials, enjardinats, però encara amb prou solars disponibles perquè els poders municipals i religiosos s'hi instal·lessin plenament. Era l'ocasió de convertir-lo en el rovell de l'ou.

Amb l'augment de les comunicacions, Cerdanyola no es va limitar a la tradició pagesa i menestral. Molt a principis del segle XX es va obrir a la indústria, amb l'arribada de la fàbrica Uralita, seguida d'altres empreses i tallers de serveis. Només era l'inici, ja que, a les portes dels anys seixanta, la instal·lació de l'empresa Aiscondel a la Clota va propiciar el *boom* demogràfic i va arribar a acollir 1.200

treballadors, ubicats en els nous polígons d'habitatges. El sector del metall també va generar moltes empreses, sobretot cap a la sortida en direcció a Sant Cugat.

Van ser les llargues dècades en què la població es va guanyar l'etiqueta d'«industrial», malgrat que a mesura que s'acostava el nou mil·lenni les grans fàbriques van desaparèixer i, de mica en mica, es va fer la transició a l'ara anomenada «ciutat tecnològica i del coneixement», afavorida pel veïnatge de la Universitat Autònoma de Barcelona i per la creació del Parc Tecnològic del Vallès i el Parc de l'Alba, amb l'expectativa de crear nous barris residencials.

Amb tantes metamorfosis, no és estrany que aquell poble llarg i esprimatxat dels orígens s'hagi engreixat fins a assumir una silueta força arrodonida i compacta, amb unes quantes extremitats per on continuar desenvolupant-se.

Després de tot, pot ser una bona ocasió perquè aquestes pàgines ens recordin el que hem anat deixant enrere i el que, potser amb mutacions, ens continua acompanyant en un present tan divers.

AUTORIA DESCONEGUDA / FONS JOSEP ESTAPÉ I IBAYO

CAPÍTOL I

Aquell poble tan llarg que va a l'Autònoma

Ara resseguiem aquella llarga carretera que va determinar la configuració del poble modern i que hi ha conferit una estructura tan poc medieval. Són més de dos quilòmetres des dels Quatre Cantons fins al torrent dels Gorgs, això sense comptar els cent metres de continuar fent frontera amb Ripollet, gairebé fins al riu Ripoll.

Seguir aquest itinerari serà com tornar a aquells temps en què, si volien fer festa, els de Cerdanyola de Dalt havien de passejar fins a l'estació i triar terrassa de bar, cinema, ball o agafar el tren. Continua essent el mateix recorregut que fa tanta i tanta gent, sobretot els dies de Festa Major o de qualsevol celebració especial, que omple els carrers tancats al trànsit o les voreres amples de l'avinguda de Catalunya. Només que, ara, els rius humans són molt més densos i multiculturals, i, en lloc de torres amb jardins frondosos, trobarem alts blocs de pisos i una oferta comercial d'allò més variada.

Esperem que aquells que hi transitaven amb autobús cap a l'Autònoma o aquells que no solen sortir dels barris dormitori hi reconguin una altra identitat.

ABANS DE LA GUERRA

Aquest és l'escenari on conviuen en equilibri pagesos, comerciants i estiuejants. Des del Turonet, amb les Fontetes als peus, es podia gaudir d'aquesta sensació de poble enjardinat, calmos, amb el protagonisme indiscutible de l'església nova, que recordava l'eix principal, encara que el nucli ja era dominat per les torres, d'estiueig o de tot l'any. Tots els camps de primer pla eren propietat de ca n'Altimira, mentre que els camins de terra que s'hi veuen corresponen a l'actual avinguda de Sant Iscle. L'avinguda de la Primavera s'obriria travessant el camp de sobre, just per on s'aprecia una figuera.

AUTORIA DESCONEGUDA / M. PILAR MINO I SERRABLO

